

о. Юрій МИЦИК (Київ)

ДЕЩО З ЛИСТУВАННЯ АДАМА КИСЕЛЯ

Адам Кисіль (1600–1653) – визначний політичний і державний діяч Речі Посполитої, як дипломат відіграв надзвичайно важливу посередницьку роль в історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Хоча про нього постійно згадували у своїх працях історики України та Польщі, але фундаментальне дослідження його політичної біографії створив лише в наш час проф. Френк Сисин¹. Він же, інтенсивно і систематично попрацювавши в архівосховищах різних країн, виявив цілу низку документів спадщини А. Киселя й опублікував деякі з них, продовживши кращі традиції української археографії². Думається, що цей доробок Ф. Сисина в подальшому ляже в основу його публікації повного зібрання документальної спадщини А. Киселя, яке сьогодні є вкрай необхідне.

Зі свого боку відзначу, що під час пошуку джерел з історії Національно-визвольної війни мені траплялися документи (переважно листи), що належали перу А. Киселя або ж були йому адресовані³. Варто навести тут деякі з тих листів, які були адресовані А. Киселю. Водночас, треба навести сигнатури невідомих списків уже опублікованих списків його ж листів. Частина з них була раніше опублікована, більшість виявив у архівах незалежно від мене Ф. Сисин і використав для написання

¹ *Sysyn F. E. Between Poland and the Ukraine. The Dilemma of Adam Kysil 1600–1653.* – Cambridge, Massachusetts, 1985.

² *Sysyn F. E. Documents of Bohdan Kmelnyckyj // Harvard Ukrainian Studies.* – 1978. – December. – V. 2. – № 4. – С. 500–524. Низку документів із кореспонденції А. Киселя видали українські археографи, передовсім, І. Крип'якевич та І. Бутич (Документи Богдана Хмельницького. 1648–1657 рр. – Київ, 1961). Див. також публікації, яку здійснили польські археографи Амброжей Грабовським, Александр Гельцель, Кароль Шайноха та Францішек Равіта-Гавронський: *Szahnocha K. Dwa lata dziejów naszych. 1646, 1648.* – Lwów, 1869 – Т. 2.; [*Grabowski A.*] *Ojczyznie spominki w pismach do dziejów dawnej Polski.* – Kraków, 1845 – Т. 2; *Księga pamiętnicza Jakuba Michałowskiego.* – Kraków, 1864 (далі – М.); *Rawita-Gawroński F. Sprawy i rzeczy ukraińskie.* – Lwów, 1914. Крім того, Ф. Сисин надрукував у польському оригіналі два трактати про причини Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. та засоби її придушення, один із яких, вірогідно, належить перу А. Киселя: *Sysyn F. E. A contemporary's Account of the Khmel'nyts'kyj Uprising // Harvard Ukrainian Studies.* – 1981. – June. – Т. V (2). – P. 245–257. В українському перекладі ці трактати теж були видані: *Мицик Ю. А. Два публіцистичні трактати про причини Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. // Український історичний журнал.* – 1999. – № 6. – С. 122–135.

³ *Мыцык Ю. Три неизвестных письма Богдана Хмельницкого Адаму Киселю 1649 г. // Советские архивы.* – 1982. – № 4. – С. 45–47. Було видано також лист комісарів Речі Посполитої (А. Кисіль, Миколай Кисіль, Якуб Зелінський) до короля Яна Казимира, писаний 8. березня 1649 р. з Гощі за списком із Державного архіву в Кракові (ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 262–263): *Мицик Ю. А. Три листи до історії Хмельниччини з архівосховищ Польщі // Доба Богдана Хмельницького.* – Київ, 1995. – С. 265–272; *о. Юрій Мицик. З листування Адама Киселя // Journal of Ukrainian Studies.* – Vol. 33–34. – Toronto, 2008–2009. – P. 351–361.

згаданої праці. Однак вважаю, що варто навести сигнатури всіх виявлених списків листів А. Киселя чи адресованих йому.

По-перше, ці списки мають різночитання, причому деякі з них дуже значні, містять у собі додатки, краще передають текст оригіналу листів, ніж у списках, які були вже опубліковані. Так, у видрукуваному раніше за гданським списком листі василянського ченця о. Петронія Ласка до А. Киселя від 13 червня 1649 р. є згадка про чотири козацьких полки, яких поставлено під якимсь загадковим Лочовом (Łoczowem). Однак, виявлений нами краківський список із зібрання Піночі (№ 363) чітко говорить: “під Лоевом (pod Łojewom)”, тобто у місті на правому боці Дніпра, важливим стратегічним пунктом на українсько-білоруському прикордонні. У тому ж листі в опублікованій версії згадано про прийняття Богданом Хмельницьким московського посла і наведено неясний фрагмент (“się wierzyć, wszystkim puścić obietę”), що дало підставу видавцям перекласти його так: “Хмельницький обіцяє йому (цареві Олексієві – Ю. М.) вірно служити і все передати”. Проте у краківському списку чітко зазначено: “wszystek Siewierz”, значить, переклад мав би бути таким: “Хмельницький обіцяє йому передати всю Сіверщину”⁴. Отже, ці архівні списки будуть корисними для підготовки до друку видання епістолярної спадщини А. Киселя.

По-друге, і списки, і самі листи тут систематизовано за хронологічним принципом, причому вказано їх попередні публікації, що теж полегшить завдання майбутнім видавцям спадщини А. Киселя, в усякому разі звільнить їх від значної частини дуже трудомісткої праці в архівах.

По-третє, аналіз списків дозволяє висвітлити питання про актуалізовану джерельну базу видавців кореспонденції А. Киселя XIX–XX ст. Так, вдалося встановити, що А. Грабовський, публікуючи в книзі “Ojczyste spominki” частину кореспонденції А. Киселя, також інші документи з історії Національно-визвольної війни, брав їх з рукопису № 363 зібрання Єроніма Піночі, що зберігається в нинішньому Державному архіві у Кракові. В додатках уміщено вказівки на списки знаменитого “діаріуша” (щоденника) Войцеха М’ясківського, учасника посольства до Переяслава в лютому 1649 р., яке очолював А. Кисіль.

Перший із наведених листів належить перу кам’янецького старости (майбутнього великого гетьмана коронного) Станіслава Лянцкоронського. Тут йдеться про початок військової кампанії 1651 р. (битва під Красним, під час якої війська польного гетьмана коронного Марціна Калиновського розбили сили брацлавського полковника Данила Нечая, тоді загинув і сам полковник; похід Калиновського на Вінницю; бої на Поділлі).

У листі Івана Виговського (тоді ще генерального писаря) йдеться про хід малознаних мирних переговорів, які передували Берестецькій кампанії. Тут містяться важливі оригінальні звістки, які дозволяють доповнити картину подій Національно-визвольної війни.

⁴ Документи об Освободительной войне украинского народа 1648–1654 гг. (далі – Д.) – Киев, 1965. – № 87. – С. 230–231; Державний архів у Кракові (далі – ДА). – Ф. “Зібрання Піночі”. – № 363. – К. 375–379.

Сподіваюсь, що наведені нижче матеріали будуть корисними не тільки для підготовки видання спадщини А. Киселя, але й усього корпусу джерел з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр.

№ 1

**1651, березня 9. – Мурахва. – Лист брацлавського воєводи
С. Лянцкоронського до київського воєводи А. Киселя з повідомленням
про воєнні дії польного гетьмана коронного і чернігівського воєводи
М. Калиновського на Поділлі.**

“Tepsuit iuz ardor tej naszej commissiej, lubo desiderium uspokojenia ojczyzny było inlammatum, ale iż nie tylko 1mu martis minęła i octavam już przeziliśmy przez łaskę Bożą, a ja oniej żadnej nie mam wiadomości, że sperare nie mogę, aby cum effectu miała być bono Reipubcae, magis despero. Namówiłem jednak j. m. pana wojewodę czernihowskiego, iż ufalili (?) towarzyszy kraj ten Podniestrski nie przechodzili za linią, procz co wysieczony i zniesiony Jampol, ale z tego zakątku idzie z wojskiem do Winnicy i stawa na liniej w czoło zachodząc nieprzyjaciellowi, aby i pacatis mediis tractować z nim nondesint jeszcze media i jeśliby hostiles conatus chciał ekserere uczynił mu resistencją. Tego obojga abyś w. m. m. pan, jako wielki tej Rzpltej filar, dopinał, wielce życzę. Dla tegoż był tego rozumienia, aby co prędziej pospieszyć ku Winnicy, że i w. m. pan tam się sprowadzić byłoby zręczno i nam trzem commissarzów tu, już w kupie będącym, bo i j. m. pan starosta żytomirski i j. m. pan podsędek braclawski tu są, z w. m. w. m. panem, głową tej commissiej będącym, pospołu łączniej było tractować authorską te comitali postanowijne negotium. A już mam za to, że ten zchylek zimy uczyni i armistitium i commisią choćby przysłana była i consensus stanął utriusq partis impediect do kilku niedziel, co dzień już większe, spodziewając się resoluciej, lepiej by nam przecie już zostawać in simul et injuno (?) comitatu, bo patrząc na imprezy nieprzyjacielskie i ku Pawołoczy posunąć mogło by przyjść nam in optionem. O tym tedy ja się znosząc z w. m., m. m. panem, o braterskiej confidentiej życzę, abyś mi raczył sine mora sensum suum declarare, nie bez podziwienia zostając, że choć ja często piszę do w. m., m. m. pana, nie prętkie odnoszę responsy. My tu zostaję teraz w jednym pułku i braterskim skonszaftowaniu z j. m. panem starostą czerkaskim, m. m. panem, spolnym już dla ojczyzny i sławy, przywykszy niewczasom w dawniejszy occasiach etc, etc in reliquo ceremoni”.

(*Головний архів давніх актів у Варшаві (далі – АГАД), ф. “Архів Радзивилів”, від. VI, № 36. Тексту листа передуює заголовок: “Соріа listu j. m. pana wdy braclawskiego do j. m. pana wdy kijowskiego de data z Murachwy d. 9 martis 1651”, Копія листа й. м. пана брацлавського воєводи до й. м. пана київського воєводи від дня 9 березня 1651 з Мурахви”).*

№ 2

**1651, березня 11. – Київ. – Фрагмент листа генерального писаря
війська Запорозького Івана Виговського до київського воєводи
А. Киселя з повідомленням про мирні наміри Богдана Хмельницького.**

“J. m. pan hetman w Bohusławiu zostaje po te wszystkie czasy. Z Korsunia niedawno się ruszył i kiedykolwiek pisze do pana pułkownika, oznajmując, że na

commissią jedzie. Bóg to wie, jeśli ta commissia dojdzie albo nie, której sobie j. m. pan hetman życzy ze wszystkim Wojskiem Zaporowskim, luboć to do j. m. pana hetmana takie są pogłoski, że Rzpta o commissiej nie myśli, ale on wiary nie daje, oczekiwa na nię, po której my, prosząc Pana Boga, w pokoju spodziewamy się”.

(АГАД, ф. “Архів Радзивілів”, від. VI, № 36. Текст листа передує заголовок: “Z listu Wyhowskiego, pisarza Wojska Zaporowskiego, który czerncem został, do j. m. p. wdy kijowskiego, de data z Kijowa d. 11 martii 1651”).

* * *

Показчик листів А. Киселя та їхніх списків

1648

1. Владиславові IV, королеві, березень.

Списки:

- 1) Ягеллонська бібліотека у Кракові, ВР, № 49, с. 435.
2. М. Потоцькому, великому гетьманові коронному, березень 1648 р. (опубл.: Д. – № 4 за списком з “Оссолінеуму” (Вроцлав), Від. рукописів (далі – ВР), № 206, арк. 75–77 зв.)
3. М. Потоцькому, великому гетьманові коронному, від 16 березня, з Кобишева (опубл.: Rawita-Gawroński F. Sprawy... – № 1. – S. 79–81).
4. М. Потоцькому, великому гетьманові коронному, кінець березня–початок квітня (опубл.: Д., № 5 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 77 зв. – 79).
5. М. Потоцькому, великому гетьманові коронному, написано до 14 квітня (опубл.: Д., № 7 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 80–80 зв.).
6. Б. Хмельницькому, від 14 травня (опубл.: Памятники, изданные Киевской комиссией для разбора древних актов (далі – ПКК.) – Киев, 1898. – Вид. 2. – Т. 1. – Отд. 3. – № 28. – С. 141–148).

Списки:

- 1) Ягеллонська бібліотека у Кракові (далі – БЯ), ВР, № 90, арк. 4 зв.;
- 2) БЯ, ВР, № 108, арк. 4 зв. – 5.
7. Владиславові IV, королеві Речі Посполитої, від 27 травня, з Гощі (опубл.: Szajnocha K. Dwa lata... – Т. 2. – № 5 за списком з Львівської національної наукової бібліотеки (далі – ЛННБ) ім. В. Стефаника у Львові, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 231, арк. 146).
8. М. Лубенському, примасові, від 31 травня, з Гощі (опубл.: ПКК. – Киев, 1898. – Т. 1. – № 7; М. – № 14).

Списки:

- 1) Бібліотека Вроцлавського університету (далі – БУВ), ВР, № Акс. 1949/440, арк. 228 зв. – 229 зв.;
- 2) Бібліотека Чарторійських у Кракові (далі – БЧ), ВР, № 142, с. 121–131 (з припискою);
- 3) БЧ, ВР, № 379, с. 4;
- 4) БЧ, ВР, № 2576, с. 105–110.
9. Є. Оссолінському, коронному канцлерові, від 3 червня, з Гощі (опубл.: Szajnocha K. Dwa lata... – Т. 2. – № 13 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 48).

10. *М. Лубенському*, примасові, від 7 червня, з Гощі (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 16 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 58).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 142, с. 182–184;
- 2) БЧ, ВР, № 144, с. 182;
- 3) БЧ, ВР, № 379, с. 82–83.

11. *Б. Хмельницькому*, червень (?) 1648 р.

Списки:

- 1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 53–57.

12. *Б. Хмельницькому*, від 12 червня з Білої Церкви (опубл.: М. – № 22).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 143, с. 611–612;
- 2) БЧ, ВР, № 143, с. 681–682 (копія з рукопису архіву короля Станіслава-Августа);
- 3) БЧ, ВР, № 400, с. 7–8 (під 13 червня);
- 4) БЧ, ВР, № 2576, с. 99–100;
- 5) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 246.

13. *М. Лубенському*, примасу від 16 червня (опубл.: ПКК. – Т. I. – № 17; М. – № 24).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 142, с. 263–264;
- 2) БЧ, ВР, № 379, с. 19–20;
- 3) БЧ, ВР, № 400, с. 10–12;
- 4) БЧ, ВР, № 2576, с. 127;
- 5) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 247 зв.

14. *Князеві Сангушку*, волинському старості, від 19 червня.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 142, с. 272–273 (копія списку з рукопису бібліотеки Залуських).

15. *Я. Вишневецькому*, від 21 червня (опубл.: М. – № 27; *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – № 2. – S. 84–86 під 22 червня).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 1656, с. 153.

16. *Є. Осолінському*, коронному канцлерові, від 29 червня, з Луцька (опубл.: *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – № 3. – S. 84–86).

17. *М. Лубенському*, примасові, від 30 червня, з Гощі (опубл.: М. – № 32).

18. *М. Лубенському*, примасові, від 1 липня.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 142, с. 501–502 (копія з рукопису з Несвізького архіву Радзивилів).

19. *М. Лубенському*, примасові, написано не раніше 7 липня (опубл.: Д. – № 26 за списком з БЯ, ВР, № 90, арк. 5).

20. *Речі Посполитій*, липень.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 142, с. 579–581;
- 2) БЧ, ВР, № 379, с. 61–62.

21. *Б. Хмельницькому*, від 14 липня з Гощі (опубл.: ПКК. – Т. I. – № 28 під 14 червня).

22. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, від 31 липня (опубл.: *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – № 4. – S. 84–86).

23. М. *Лубенському*, примасові, від 4 серпня з Городлі (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 43).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 183–184.

24. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, від 9 серпня (опубл.: М. – № 58).

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Архів Сангушків”, № 67, с. 329;

2) БЧ, ВР, № 143, с. 603–604.

25. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, від 11 серпня, з Рівного (опубл.: Д. – № 36 за списком: ДА у Кракові, ф. “Архів Сангушків”, № 67, с. 332 зв, 333; М. – № 56 під датою 2 вересня; ПКК. – Т. I. – № 45).

Списки:

1) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 272 зв.;

2) БЧ, ВР, № 379, с. 70–71.

26. Б. *Хмельницькому*, від 12 серпня (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 45 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаніка, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 118).

27. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, від 16 серпня (ПКК. – Т. 1. – № 38).

28. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, від 20 серпня, з табору над р. Горинь).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 205–206.

29. Є. *Оссолінському*, коронному канцлерові, і *сенаторам* від 22 серпня, з табору над р. Горинь (опубл.: ПКК. – Т. 1. – № 40; М. – № 63).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 142, с. 667–668;

2) БЧ, ВР, № 379, с. 80;

3) БЧ, ВР, № 2576, с. 207–208;

4) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 273 зв.

30. *Сенаторам Речі Посполитої*, від 22 серпня, (разом з іншими “комісарами”) (опубл.: ПКК. – Т. 1. – № 42; М. – № 65 під датою 27 серпня).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 142, с. 669–670 (копія з рукопису бібліотеки Залуських № 429);

2) БЧ, ВР, № 2576, с. 219–221.

31. *Комісарам Речі Посполитої*, від 27 серпня, з Каменя (опубл.: ПКК. – Т. 1. – № 41; М. – № 65).

32. Б. *Хмельницькому*, від 27 серпня, з Каменя (опубл.: ПКК. – Т. 1. – № 44; М. – № 66).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 222–224.

33. *Комісарам Речі Посполитої*, від 29 серпня (опубл.: М. – № 69; ПКК. – Т. 1. – № 48 під 27 серпня).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 232–233.

34. “Діаріуш”, від 30 серпня (опубл.: М. – № 70).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 379, с. 90–93.

35. *М. Лубенському*, примасові, від 31 серпня, з табору комісарів у 5 милях від Костянтинова (опубл.: М. – № 73).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 231.

36. *Є. Тишкевичу*, київському воєводі, від 6 вересня, з-під Корчівки.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 143, с. 31–32;

2) БЧ, ВР, № 379, с. 93;

3) БЧ, ВР, № 257, с. 245;

4) БЧ, ВР, № 2576, с. 245–246 (під датою 5 вересня).

37. *Регіментарям коронного війська*, від 5 вересня, з табору під Корчівкою.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 247.

38. *Подільському воєводі* (Станіславові “Ревері” Потоцькому ?), від 7 вересня, з табору під Корчівкою (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – № 51 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 156).

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 145;

2) БЧ, ВР, № 379, с. 93;

3) БЧ, ВР, № 2576, с. 247–248.

39. *Подільському* (Станіславові “Ревері” Потоцькому ?) та *київському* (Єжі Тишкевичу ?) *воєводам* та *пп. комісарам*, написаний на поч. вересня (?) (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2 – № 53 і 54 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 168).

40. *М. Лубенському*, примасові, від 13 вересня (опубл.: М. – № 79).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 379, с. 89.

41. *М. Лубенському*, примасові, від 18 вересня (опубл.: ПКК. – Т. 1. – № 50; М. – № 81 під 15 вересня).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 143, с. 105–107 (копія із рукопису архіву Вишневецьких);

2) БЧ, ВР, № 2576, с. 257.

42. *М. Лубенському*, примасові, від 29 вересня з Ухані (опубл.: М. – № 90).

43. *Королеві Янові-Казимирові*, від 26 грудня (опубл.: *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – № 5, S. 89–90).

1649

1. *Янові-Казимирові*, королеві, від 11 лютого (опубл.: Д. – № 75 за списком з АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. II, кн. 14, арк. 185–188; *Ojczyste spominki...* – Т. 2. – № 2).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 144, с. 89.

2. *Універсал*, від 17 лютого, з Переяслава (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2. – № 3)

Списки:

1) БЧ, ВР, № 144, с. 99. (копія з рукопису бібліотеки Залуських).

3. *Універсал*, від 24 лютого, з Переяслава (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 4).

4. *Б. Хмельницькому*, 6 “пунктів”, від 24 лютого.

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, тека 9, № 1239.

4. *Війську Запорізькому*, від 24 лютого, з Переяслава.

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 255–258;

2) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 319 зв, 320.

5. *Янові-Казимирові*, королеві, від 8 березня, з Гуші (опубл.: *Мицик Ю. А.* Три листи до історії Хмельниччини з архівосховищ Польщі // *Доба Богдана Хмельницького*. – Київ, 1995. – С. 265–272 за списком з ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 262–263).

6. *Янові-Казимирові*, королеві, від 23 березня, з Києва.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 378, с. 640–642.

7. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 15 квітня, з Гощі.

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 287–290;

2) БЧ, ВР, № 1657, с. 76.

8. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 24 квітня.

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 305–306;

2) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 344–352;

3) БЧ, ВР, № 144, с. 209–213;

4) БЧ, ВР, № 1657, с. 293–294.

9. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 11 травня (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 12 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 321–324).

Списки:

1) ДА у Гданську, Книги рецесів, № 300, 29/129, арк. 112–113 зв. (фотокопія даного списку зберігається у Центральному державному історичному архіві України у Києві (далі – ЦДІАК), ф. 1230, оп. 1, № 4).

10. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 15 травня (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 13 за списком ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 325–327).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 1657, с. 294.

11. *С. Лянцкоронському*, кам’янецькому старості, від 15 травня.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 1657, с. 295.

12. *Козацьким полковникам*, від 18 травня, з Гощі (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 14 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 229–232).

13. *Б. Хмельницькому*, бл. 22 травня (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 16 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 313–317).

14. *Б. Хмельницькому*, від 23 травня (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 6 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 333).

15. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 23 травня, з Гощі (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, III. – № 18 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 63, с. 333–335).

16. *Б. Хмельницькому* (1649 ?).

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 358.

17. *Є. Оссолінському* (?), коронному канцлерові, від 25 травня, з Тайкур (від імені всіх “комісарів”) (опубл.: М. – № 113).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 144, с. 243.

18. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 26 травня, з Тайкур (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 19 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 351).

19. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 12 червня (опубл.: Д. – № 86 за списком з АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. II, кн. 14, арк. 147; Архів Юго-Западной России (далі – АЮЗР). – Киев, 1914. – Ч. III, Т. 4. – № 127).

20. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, після 14 червня (опубл.: Д. – № 88 за списком з ДА у Гданську, ф. “Книга рецесів”, № 300.29/133, арк. 4).

21. *Л. К. Санизі*, литовському підканцлерові, від 3 липня (опубл.: Д. – № 91 за списком з АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. II, кн. 14, арк. 384–388 (без вказання дати)).

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 383–385;

2) БЧ, ВР, № 144, с. 360–364 (копія з рукопису № 429 бібліотеки Залуських).

22. *Янові-Казимирові*, королеві, від 25 вересня з Києва (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 45 за списками: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, 475–476 і 479–480).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 1657, с. 295–296.

23. Московським боярам, від 14 жовтня.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 144, с. 581–586 (копія з рукопису Несвізького архіву Радзивилів).

24. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 16 (?) жовтня (опубл.: М. – № 160).

25. *Б. Хмельницькому*, від 20 жовтня, написаний між Звягелем і Несолоною (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, III. – № 11 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 471–472).

26. *Б. Хмельницькому*, від 31 жовтня.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 144, с. 587–597 (копія з рукопису несвізького архіву Радзивилів).

27. *Янові-Казимирові*, королеві, від 25 листопада (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2. – № 45).

Списки:

1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 475–476;

2) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 479–480.

28. *Янові-Казимирові*, королеві, від 28 листопада з Києва (опубл.: М. – № 167).
Списки:
1) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 402 (від 25 листопада).
29. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 29 листопада.
Списки:
1) БЧ, ВР, № 144, с. 639–641 (копія з рукопису несвізького архіву Радзивилів).
30. *Б. Хмельницькому*, від 12 листопада.
Списки:
1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 471–473.
31. *Б. Хмельницькому*.
Списки:
1) БЧ, ВР, № 144, с. 675–676 (копія з рукопису № 429 бібліотеки Залуських).
- 1650**
1. *Янові-Казимирові*, королеві, від 23 березня, з Києва (ПКК. – Т. 2. – № 3).
Списки:
1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 10, арк. 313.
2. *Єраковському*, від 31 березня, з Києва.
Списки:
1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 10, арк. 315 зв, 318.
3. *М. Потоцькому*, великому гетьманові коронному, від 4 квітня, з Києва (опубл.: М. – № 179).
4. *Янові-Казимирові*, королеві, кінець квітня.
Списки:
1) БЧ, ВР, № 402, с. 5–11.
5. *Янові-Казимирові*, королеві, від 6 травня, з Києва (опубл.: М. – № 181).
6. *Є. Оссолінському*, коронному канцлерові, від 11 травня, з Києва (опубл.: *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – № 6. – S. 91–98).
7. *Янові-Казимирові*, королеві, від 24 серпня.
Списки:
1) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 434.
8. *Універсал Киселя*, від 7 вересня (ПКК. – Т. 2. – № 4).
9. *Янові-Казимирові*, королеві, від 16 жовтня, з Києва (опубл.: М. – № 197 під 2 і 26 жовтня).
Списки:
1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 523.
10. *Янові-Казимирові*, королеві, від 2 чи 26 жовтня, з Києва (опубл.: М. – № 197).
Списки:
1) БЧ, ВР, № 1657, с. 362 (під 26 жовтня, з Гощі, адресат не зазначений).
11. *Янові-Казимирові*, королеві, від листопада (опубл.: Д. – № 137 за списком з ДА у Гданську, ф. “Книги рецесів”, № 300.29/134, арк. 92–93).
12. *Сеймові Речі Посполитої*, грудень (опубл.: Д. – № 139 за списком з ДА у Гданську, ф. “Книги рецесів”, № 300.29/134, арк. 55–58).
Списки:
1) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 443–444 зв.
13. *Янові-Казимирові*, королеві, від 28 грудня (опубл.: ПКК. – Т. 2. – № 10).

14. *Л. Сапізі*, литовському підканцлерові, від 1650 (?) р.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 1657, с. 367.

1651

1. *Є. Радзейовському*, коронному підканцлерові, від 22 січня (опубл.: М. – № 206).

2. *Князеві Олександрові Замойському*, коронному стражникові, від 23 січня, з Гощі.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 1657, с. 299.

3. *Є. Радзейовському*, коронному підканцлерові, від 23 лютого, з Гощі (опубл.: М. – № 211).

4. *Є. Радзейовському*, коронному підканцлерові, від 23 лютого, з Гощі (опубл.: М. – № 213).

5. *Б. Хмельницькому*, від 3 березня, з Гощі, із закликом до миру. Тут згадуються і “жалюгідні листи й відповіді, які писав Нечай”.

Списки:

- 1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, тека 9, № 1244;

- 2) БЧ, ВР, № 145, с. 69–72.

6. *Київському митрополитові Сильвестрові Косову*, від 3 березня, з Гощі (М. – № 217).

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, тека 9, № 1245. Згадується небіжчик полковник Нечай.

7. *М. Калиновському*, гетьманові польному коронному, від 3 березня, з Гощі.

Списки:

- 1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, тека 9, № 1246.

8. *Печатникам коронним*, від 19 лютого, з Гощі (опубл.: М. – № 221).

Списки:

- 1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. VI, № 36.

9. *М. Потоцькому*, великому гетьманові коронному, від 27 вересня.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 145, с. 303–304 (копія з рукопису Несвізького архіву Радзивилів).

10. *Дружині*, від 30 вересня.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 145, с. 313–316.

11. *М. Потоцькому*, великому гетьманові коронному, від 28 жовтня.

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 145, с. 337–338 (копія з рукопису Несвізького архіву Радзивилів).

1652

1. *Янові-Казимирові*, королеві, від 23 січня (опубл.: М. – № 245).

Списки:

- 1) ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 714;

- 2) Бібліотека Варшавського університету (далі – БВУ), ВР, № 53, с. 266;

3) Бібліотека Польської Академії наук у Кракові (далі – БПАН), ВР, № 1062, арк. 352 зв.

2. *Янові-Казимирові*, королеві, від 24 лютого (опубл.: ПКК. – Т. 3. – № 18).

3. *А. Лецинському*, коронному канцлерові, від 1 травня (опубл.: Д. – № 248 за списком з ДА у Познані, ф. “Курницька бібліотека”, № 1558/342, арк. 199–201).

Показчик листів, адресованих А. Киселеві, та їхніх списків

1648

1. *М. Потоцького*, великого гетьмана коронного, від 14 квітня (опубл.: Д. – № 6 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 79 зв, 80).

2. *Є. Оссолінського*, коронного канцлера, від 5 червня (опубл.: Д. – № 12 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 95 зв, 96).

3. *Є. Оссолінського*, коронного канцлера, червень (?) (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 12 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 231, арк. 160).

4. *М. Лубенського*, примаса, від 8 червня (опубл.: Д. – № 18 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 96–97).

5. *Б. Хмельницького*, від 13 (3) червня (опубл.: Документи Богдана Хмельницького (далі – ДБХ). – Київ, 1961. – № 8 за кількома списками; М. – № 23; ПКК. – Т. 1. – № 15).

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 129–130;

2) БЧ, ВР, № 142, с. 237–239 (копія із списку в рукописі бібліотеки Залуських, датована 3 червня);

3) БЧ, ВР, № 143, с. 625–626;

4) БЧ, ВР, № 379, с. 20–21;

5) БЧ, ВР, № 400, с. 9;

6) БЧ, ВР, № 400, с. 338–339;

7) БЧ, ВР, № 966, с. 130;

8) БЧ, ВР, № 22576, с. 126–127;

9) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 247.

5. *Є. Любомирського*, краківського воєводи, від 14 червня (опубл.: Д. – № 19 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 98 зв, 99).

6. *М. Лубенського*, примаса, від 14 червня.

Списки:

1) БПАН у Кракові, ВР, № 1062, арк. 266–267.

7. *Є. Оссолінського*, коронного канцлера, від 16 червня (опубл.: Д. – № 20 за списком з “Оссолінеуму”, ВР, № 206, арк. 99 зв, 102 зв.).

8. *М. Лубенського*, від 18 червня.

Списки:

1) БПАН у Кракові, ВР, № 1062, арк. 267.

9. *Я. Вишневецького*, від 21 червня (опубл.: М. – № 28).

10. *М. Лубенського*, примаса, від 24 червня, з Варшави (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 26).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 128.

11. *Б. Хмельницького*, від 27 (17) червня, з Чигирини (опубл.: ДБХ. – № 12 за кількома списками; *Szajnocha K. Dwa lata ...* – Т. 2. – № 30 за списками з ЛННБ

ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 84 і № 231, арк. 175; *Rawita-Gawroński F. Sprawy...* – S. 97–98).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 155.

12. П. Ласко, василіянського ченця, від 29 червня (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – № 36 за списком ЛННБ ім. В. Стефаника, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 85).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 142, с. 479–484.

13. М. Лубенського, примааса, від 1 липня (опубл.: *Szajnocha K. Dwa lata...* – Т. 2. – № 33 за списком з ЛННБ ім. В. Стефаника, ВР, ф. “Зібрання Оссолінських”, № 225, арк. 73).

14. Інструкція уряду Речі Посполитої, від 29 липня.

Списки:

1) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 252 зв.–253.

15. Комісарів Речі Посполитої, від 27 серпня (опубл.: Д. – № 24; М. – № 64).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 2576, с. 231–232.

16. Б. Хмельницького, від 19 (9) серпня (опубл.: ДБХ. – № 23; М. – № 23).

17. Б. Хмельницького, від 28 (18) серпня (опубл.: ДБХ. – № 24; М. – № 67).

18. Миколи Киселя, брата, від 14 жовтня (опубл.: Д. – № 61 за списком з ДА у Гданську, ф. “Книги рецесів”, № 300.29/130, арк. 250–251).

19. Б. Хмельницького, від 11 грудня (опубл.: ДБХ. – № 80).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 966, с. 144.

1649

1. Є. Оссолінського, коронного канцлера.

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 352–357;

2) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 135–137;

3) БЧ, ВР, № 144, с. 709–712 (копія з рукопису № 429 бібліотеки Залуських).

2. Б. Хмельницького, від 24 (14) квітня (опубл.: ДБХ. – № 57 за публікацією: *Ojczyście spominki...* – Т. 2, III. – № 4 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Русецьких”, № 31, с. 53).

3. Б. Хмельницького, від 13 (3) травня (опубл.: ДБХ. – № 61 за кількома списками; *Ojczyście spominki...* – Т. 2, III. – № 5 за списком ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 351–352; ПКК. – Т. 1. – № 65; М. – № 111).

Списки:

1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 378;

2) БЧ, ВР, № 144, с. 237–238 (під 13 травня) (копія з рукопису бібліотеки Залуських);

3) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 373.

4. Ласка, василіянського ченця, від 13 червня (опубл.: Д. – № 87 за списком з ДА у Гданську, ф. “Книги рецесів”, № 300.29/133, арк. 9 зв, 10).

Списки:

ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 375–378.

5. *К. Пишеського*, від 15 червня, зі Звягеля (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 27 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 377).
6. *П. Ласка*, василянського ченця, від 13 червня (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 33 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 379).
7. *А. Фірлея*, белзького каштеляна, від 11 червня, із Заслава (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 28 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 378).
8. *Б. Хмельницького*, серпень (опубл.: *Мыцык Ю.* Три неизвестных письма... за списком: БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 373; *Sysyn F. E.* Documents of Bohdan Kmelnyskyj // *Harvard Ukrainian Studies.* – 1978. – December. – Vol. 2, No 4. – P. 500–524. – № 2).
9. *Б. Хмельницького*, від 16 (?) серпня (опубл.: *Мыцык Ю.* Три неизвестных письма... за списком: БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 373; *Sysyn F. E.* Documents... – № 3).
10. *Б. Хмельницького*, від 19 серпня (опубл.: *Мыцык Ю.* Три неизвестных письма... за списком: БУВ, ВР, Акс. 1949/440, арк. 373; *Sysyn F. E.* Documents... – № 4).
11. *І. Виговського*, генерального писаря Війська Запорізького, від 9 жовтня (29 вересня) (опубл.: *Ojczyste spominki...* – Т. 2, I. – № 44; М. – № 158).
12. *Б. Хмельницького*, від 18 (8) жовтня (опубл.: ДБХ. – № 77 за кількома списками; *Ojczyste spominki...* – Т. 2, III. – № 8).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 966, с. 145–161.

13. *І. Виговського*, генерального писаря Війська Запорізького, від 19 (9) жовтня (опубл.: М. – № 160).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 144, с. 577–578 (копія з рукопису архіву князів Радзивилів у Несвіжі).

14. *Б. Хмельницького*, від 21 (11) жовтня (опубл.: ДБХ. – № 80 за кількома списками; *Ojczyste spominki...* – Т. 2. – № 10).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 144, с. 579–580 (копія з архіву короля Станіслава-Августа).

1650

1. *М. Потоцького*, великого гетьмана коронного, від 31 березня (опубл.: М. – № 179 під 4.04.1650 р.).

Списки:

- 1) БЧ, ВР, № 378, с. 644.

2. *Б. Хмельницького*, від 20 (10) травня (опубл.: ДБХ. – № 98 за списком з РДАДА, ф. “Посольський приказ”, 1650 р, № 1, ч. 2, арк. 203–204).

3. *Б. Хмельницького*, від 26 (16) травня (опубл.: ДБХ. – № 99 за списком з РДАДА, ф. “Посольський приказ”, 1650 р, № 1, ч. 2, арк. 477–479).

4. *Яна-Казимира*, короля, від 4 червня (опубл.: Д. – № 132 за списком з АГАД, ф. “Посольські книги”, № 35).

5. *Б. Хмельницького*, від 5.09.(26.08.) (опубл.: *Sysyn F. E.* Documents... – № 5 за списком АГАД, АР, VI, № 36).

6. *Б. Хмельницького*, від 26 (16) вересня (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 6 за списком з АГАД, АР, VI, № 36).

1651

1. *Яна-Казимира*, короля, від 13 січня (опубл.: М. – № 204).
2. *А. Лещинського*, коронного канцлера, від 13 січня (опубл.: М. – № 205).
3. *Є. Радзейовського*, коронного підканцлера, від 13 січня.

Списки:

1) БЧ, ВР, № 1657, с. 299–300.

4. *А. Лещинського*, коронного канцлера, від 7 лютого (відповідь на лист Киселя від 2.02.1651 р.).

Списки:

1) БЧ, ВР, № 1657, с. 300.

5. *Б. Хмельницького*, від 10 лютого (31 січня) (опубл.: ДБХ. – № 133; *Крип'якевич І.* Неопубліковані листи Богдана Хмельницького 1650–1657 рр. // ЗНТШ. – Львів, 1928. – Т. 149. – С. 176–177).

6. *Б. Хмельницького*, від 23 серпня за ст. ст. (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 7 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 635).

7. *Б. Хмельницького*, від 7 вересня за ст. ст. (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 8 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 635–636).

8. *Б. Хмельницького*, від 7 вересня за ст. ст. (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 9 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 636–637).

8–а) *Б. Хмельницького*, від 24 (14) грудня (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 10 за списком з АГАД, АР, VI, 36).

9. *Б. Хмельницького*, від 27 (17) грудня (опубл.: ДБХ. – № 158).

1652

1–а) 9 січня (30.12.1651) (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 11 за списком АГАД, АР, VI, № 36).

1. *Б. Хмельницького*, від 18 (8) січня (ДБХ. – № 159; *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, III. – № 15 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 715; Д. – № 244 за списком з АГАД, ф. “Архів Потоцьких”, № 35, арк. 970).

Списки:

1) БУВ, ВР, №№ 53, 268;

2) Списки: БВУ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 523.

1–б) *Б. Хмельницького*, від 19(9) січня (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 12 за списком з АГАД, АР, VI, № 36).

2. *Б. Хмельницького*, від 21 січня (опубл.: ДБХ. – № 159).

Списки:

1) БПАН, ВР, № 1062, арк. 352 зв.

2–а) *Б. Хмельницького*, від 9 вересня (30 серпня) (опубл.: *Syzyup F. E. Documents...* – № 14 за списком з АГАД, АР, VI, № 36).

3. *М. Яскульського*, від 24 червня 1652 р., з Кам'янця–Подільського (опубл.: *Ojczyzste spominki...* – Т. 2, I. – № 54 за списком: ДА у Кракові, ф. “Зібрання Піночі”, № 363, с. 757).

Списки:

1) БПАН, ВР, № 1062, арк. 354.

Додатки:**I**

“Діаріуш дороги...” А. Мясківського, львівського підкоморія (опубл.: Воссоєдине-
ние Украины с Россией. Документы и материалы. – Москва, 1953. – Т. 2. – № 47;
М. – № 103).

Списки:

- 1) АГАД, ф. “Архів Радзивилів”, від. 2, кн. 14, арк. 211–233;
- 2) БЧ, ВР, № 144, с. 132–160 (копія з рукопису бібліотеки Залуських);
- 3) БУВ, ВР, № Акс. 1949/440, арк. 351–354;
- 4) БЧ, ВР, № 394, арк. 3–6 зв.;
- 5) БЧ, ВР, № 434, с. 640–649;
- 6) БЧ, ВР, № 964, с. 27–48;
- 7) БЧ, ВР, № 964, с. 7–12 (копія з рукопису архіву короля Станіслава-Августа);
- 8) БЧ, ВР, № 966, с. 155–165.